

Perská říše a achaimenovská dynastie

Aleš Mučka

G. Pava 00

Chronologie Perské říše

- O Peršanech se dochovaly první důvěryhodné prameny až ze 7. století př. n. l.
- V polovině 6. století př. n. l. si svými výboji podmanili celý Blízký východ
- Následně expandovali do Egypta a na Balkánský poloostrov
- V 2. polovině 4. století př. n. l. jejich říši dobyl Alexandr Veliký

Zrození achaimenovské dynastie

- Prvním perským králem byl mýtický kmenový vůdce Achaimenés
- Jeho potomek Teispés měl dva syny, kteří po něm převzali vládu nad Peršany, čímž vznikly dvě linie perské královské rodiny
- Jeho nástupce Ariarnámés založil tzv. „mladší linii“ a druhý syn Kýros I. zase „starší linii“

Před zrozením impéria

- Po smrti obou bratrů nastoupil na trůn syn Kýrose I. Kambýsés I., který udržoval jako jeho předkové vazalské vztahy s médskými králi
- Peršané tehdy obývali jen malé Anšanské království v Persidě
- Po nástupu nového krále Kýra II. Velikého začala ale prudká územní expanze perských vladařů

Perská říše

Nový král Kýros II.

- Kýros II. se stal perským vládcem roku 559 př. n. l. a zdědil vazalské vztahy s médským králem Astyagem
- Okolo roku 553 př. n. l. ale došlo k měření sil mezi oběma monarchy
- V letech 550 nebo 549 př. n. l. zajal Kýros Astyaga a tím spojil obě etnické skupiny – Médy a Peršany – do jedné říše

Rychlá expanze

- Nový stát ale musel čelit útoku svých sousedů, kteří v něm viděli hrozbu
- Roku 547 př. n. l. válčil Kýros II. s Lýdskou říší, jejíž armádu porazil v bitvách u Pterie a Thymbry a následně oblehl a dobyl její hlavní město Sardy
- Anexí lýdského území získal celou Malou Asii i s řeckými obcemi

Bitva u Thymbry

(konec roku 547 př. n. l.)

■ **Perská říše**

- Kýros II.
- Síly: 30 000 – 50 000 pěšáků, 700 válečných vozů
- Ztráty: neznámé, ale nízké

■ **Lýdská říše**

- Kroisos
- Síly: 100 000 pěšáků, 300 válečných vozů
- Ztráty: neznámé, ale vysoké

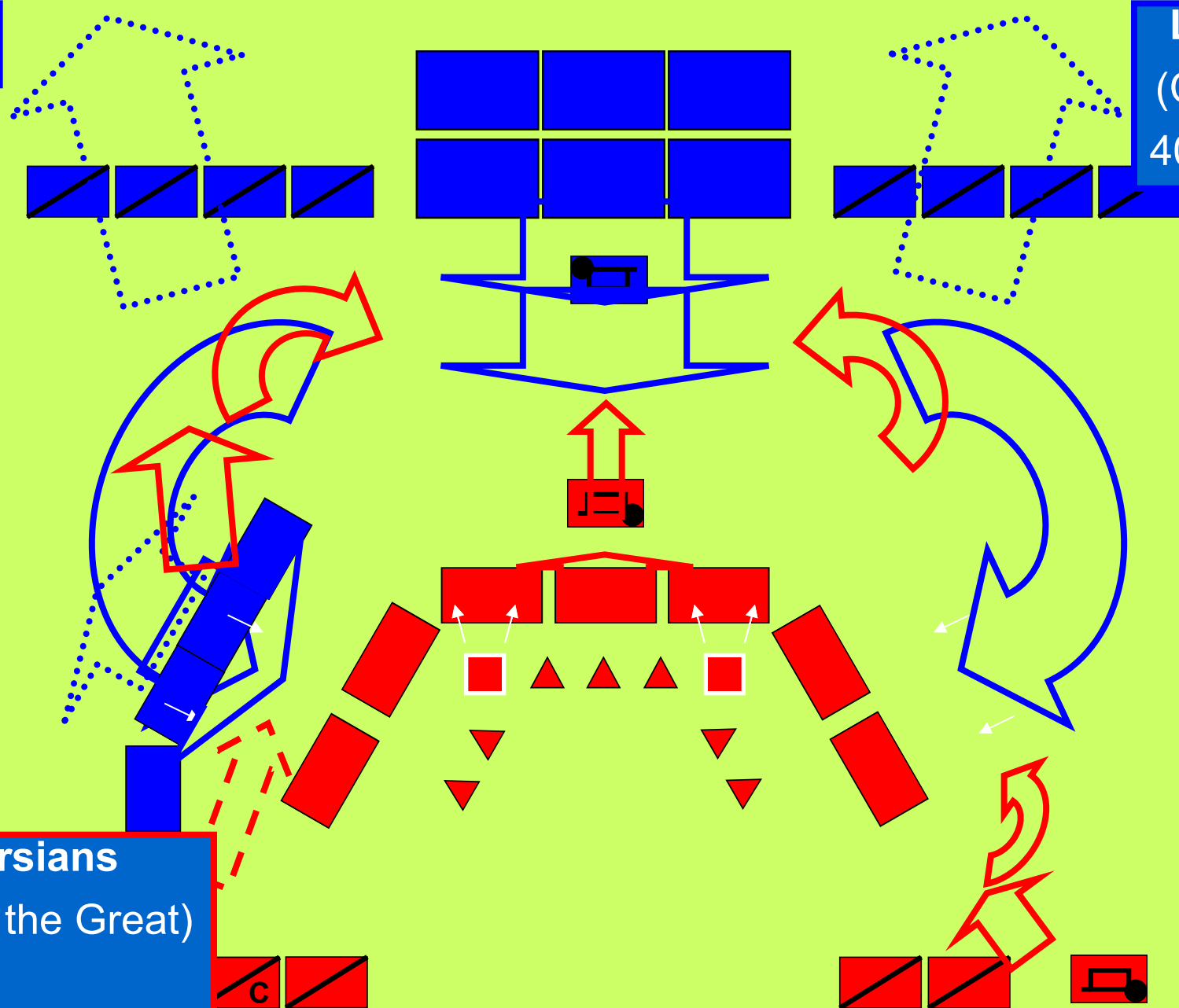

Lydians
(Croesus)

Lydians
(Croesus)
40,000

Persians
(Cyrus the Great)
30,000

Persians
(Cyrus)

Dobytí Babylonu

- Další perská expanze směřovala na území dnešního Afghánistánu, kde si Kýros II. roku 540 př. n. l. podmanil oblast Baktrie
- Potom obrátil svou pozornost na Novobabylónskou říši, jejíž armádu porazil roku 539 př. n. l. v bitvě u Opisu
- O měsíc později vstoupil Kýros II. slavnostně do Babylonu

Kýrův odkaz

- Na dobytých územích prosazoval Kýros II. politiku náboženské a kulturní tolerance
- Založil nové hlavní město Pasargady a zavedl říšskou administrativu
- Před svou smrtí v roce 530 př. n. l. připravoval tažení do Egypta a také proti Skythům na severu, na což navázal jeho nástupce Kambýsés II.

Kambýsés II.

- Do roku 525 př. n. l. dokončoval přípravy na tažení proti Egyptu včetně vraždy svého bratra Smerdise
- V tomtéž roce porazil v bitvě u Pelúsie egyptského faraóna Psammetika III. a dobyl jeho říši kromě oázy Síwa
- Poté se pokusil dobýt Núbii, ale jeho armádě došly během tažení zásoby

Bitva u Pelúsia

(květen 525 př. n. l.)

■ **Perská říše**

- Kambýsés II.
- Síly: 30 000 – 80 000 mužů
- Ztráty: 7 000 padlých

■ **Egyptská říše**

- Psammetik III.
- Síly: 30 000 – 65 000 mužů
- Ztráty: 50 000 padlých

Falešný král Smerdis

- V roce 522 př. n. l. se v centru Perské říše prohlásil mág Gaumáta za Smerdise a zmocnil se trůnu
- Kambýsés II. se musel narychlo vrátit ze svého egyptského tažení, ale během zpáteční cesty byl zraněn a zemřel
- Na uzurpátora byl ještě téhož roku spáchán úspěšný atentát

Dareios I.

- Jelikož Kambýsés II. po sobě nezanechal žádné mužské potomky, nastoupil na uprázdněný trůn člen mladší větve - Dareios I.
- Své postavení si ale musel vybojovat v letech 522 – 521 př. n. l., kdy potlačil několik lokálních povstání
- Poté zahájil další expanzi a posunul východní hranici až do dnešní Indie

Neúspěšná tažení

- Asi roku 513 př. n. l. vedl Dareios I. tažení proti Skythům na severu, ale nedosáhl žádného úspěchu
- Následovalo Iónské povstání, které poskytlo záminku k útoku na Balkánský poloostrov
- Roku 492 př. n. l. dobyli Peršané Makedonii a Thrákii, ale o dva roky později prohráli bitvu u Marathonu

Otázka následnictví

- Po bitvě u Marathonu začaly přípravy na trestnou výpravu, ale přerušilo je povstání v Egyptě
- Během příprav roku 486 př. n. l. onemocněl a zemřel Dareios I.
- Ačkoliv jeho nejstarším synem byl Artobarzan, na trůn nastoupil mladší potomek Xerxés, díky svému vznešenému původu

Vnitřní správa říše

- Celé impérium rozdělil Dareios I. do 20 satrapií v čele s místodržiteli
- Okolo roku 515 př. n. l. zahájil jihozápadně od Pasargad výstavbu nového hlavního města Persepole
- Zahájil rovněž ražbu mincí podle lýdského vzoru, které Řekové nazývali dareiky (podle daranijam, což znamená zlato)

Xerxés I.

- Ihned po uchopení moci musel rok potlačovat povstání v Egyptě
- Potom se mohl soustředit na nejdůležitější úkol své vlády – trestnou výpravu proti Řekům, která začala již roku 483 př. n. l.
- Roku 480 př. n. l. Peršané zvítězili u Thermopyl a Artemisia, ale prohráli u Salamíny a o rok později u Platají

Perská apatie

- Po porážkách ve válce s Řeky již král nevedl žádné významné doboyvačné tažení
- Xerxés I. se angažoval ve dvorních intrikách a pokračoval ve stavebních programech svého otce
- V roce 465 př. n. l. byl nakonec zavražděn svým vlivným dvořanem Artabanem

Artaxerxés I.

- Po zavraždění svého otce a odstranění svého staršího bratra usedl na perský trůn roku 465 př. n. l. Artaxerxés I.
- Již roku 463 př. n. l. musel potlačit povstání v Baktrii
- Poté propuklo povstání v Egyptě, kde se na stranu rebelů postavil také Athénský námořní spolek

Vztahy s Řeky

- Po potlačení povstání byl v roce 449 nebo 448 př. n. l. uzavřen tzv. Kalliův mír, který ukončil Řecko – perské války a Artaxerxés I. v něm uznal nezávislost řeckých obcí v Malé Asii
- Po vypuknutí Peloponéské války usilovaly Athény i Sparta o podporu Peršanů, ale Artaxerxés I. roku 424 př. n. l. zemřel

Boje o perský trůn

- Po smrti Artaxerxa I. nastoupil na trůn jeho legitimní syn Xerxés II., který byl během několika měsíců svržen a zavražděn královým levobočkem Sogdianem
- Roku 423 př. n. l. byl ale svržen svým bratrem Óchozem, který usedl na trůn jako Dareios II.

Dareios II.

- Vláda Dareia II. se vyznačovala dvorskými pletichami a vzpourami některých perských satrapů
- V Peloponéské válce podporoval Spartu, která díky jeho penězům v tomto konfliktu zvítězila
- Po jeho smrti roku 404 př. n. l. vypukla v Perské říši občanská válka mezi dvěma jeho syny

Krátká občanská válka

- Novým perský velkokrálem se stal Artaxerxés II., což se ale nelíbilo dalšímu synovi Darea II. Kýrosi mladšímu, i když zastával funkci satrapy Frýgie, Kappadokie a Lýdie
- Kýros se chtěl zmocnit trůnu s pomocí řeckých žoldnéřů, ale roku 401 př. n. l. byl zabit v bitvě u Kunax, čímž válka skončila

Bitva u Kunax (401 př. n. l.)

- **Perská říše**
- Artaxerxés II.
- Síly: 40 000 – 50 000 mužů
- Ztráty: neznámé
- **Povstalci**
- Kýros Mladší +
- Síly: 10 400 řeckých žoldnéřů a 2 500 peltastů a další síly
- Ztráty: neznámé, ale nízké

Anabasis

Pochod řeckých žoldnéřů přes Perskou říši

- Bitvu u Kunax přežilo asi 10 000 řeckých žoldnéřů, kteří po smrti svých velitelů šli pěšky zpátky na Balkánský poloostrov
- Po více než jednom roce dorazili do Byzantionu (dnešní Istanbul)
- Tuto historickou událost zachytil ve svém díle *Anabasis* očitý svědek a řecký básník Xenofón

Artaxerxés II.

- Po vítězství nad svým bratrem se mu nepodařilo potlačit povstání v Egyptě, díky čemuž tato satrapie získala faktickou nezávislost na 60 let
- Na přelomu let 387 a 386 př. n. l. sjednal mezi řeckými státy tzv. „královský“ mír
- V roce 385 př. n. l. vedl zbytečné tažení proti kmeni Kadusianů

Artaxerxés III.

- Stal se perským velkokrálem v roce 359 nebo 358 př. n. l., když ještě před otcovou smrtí otrávil dva bratry
- V letech 351 – 350 př. n. l. poslal své velitele znovu dobýt Egypt, ale tažení skončilo naprostým fiaskem
- Když Peršané ukázali svou vojenskou slabost povstala proti nim fénická města Sidón a Tennes a ostrov Kypr

Velkokrál převzal velení

- V roce 343 př. n. l. Artaxerxés III. se svou armádou dobyl Sidón a přinutil Tennés ke kapitulaci
- Potom Peršané pokračovali do Egypta, který příští rok znovu dobyli
- Žádná další tažení již král nevedl, protože ho roku 338 př. n. l. otrávil eunuch Bagoás, který zabil o dva roky později i jeho nástupce Arsése

Dareios III.

- Poslední perský velkokrál se chopil moci roku 336 př. n. l., ihned se zbavil zrádného Bagoáse a potlačil další vzpouru v Egyptě
- Zatlačil rovněž do defenzívy předvoj Makedonské armády, který se vylodil v Malé Asii již roku 336 př. n. l.
- Nejspíš se tentýž rok i podílel na zavraždění Filipa II. Makedonského

Makedonci dorazili!

- Roku 334 př. n. l. se vylodil na pobřeží Malé Asie se svou armádou Alexandr Veliký a porazil místní satrapy v bitvě u Gráníku
- Po dalších dvou porážkách u Issu (333 př. n. l.) a u Gaugámel (331 př. n. l.) byl Dareios III. zabit roku 330 př. n. l. satrapou Béssosem, který se rovněž prohlásil velkokrálem

Nová dynastie

- Po smrti Dareia III. skončila vláda achaimenovské dynastie, ale jejich impérium dále existovalo
- Alexandr Veliký obsadil celou říši, ale ponechal jí původní systém satrapií a dokonce se usídlil v Babylonu
- Pro většinu obyvatel Perské říše představoval vpád Makedonců jen nástup nové dynastie na perský trůn

Darius I conquered Thrace 513

Kyros II defeated Kroisos and annexed Lydia 547-546

Darius I conquered Colchis 513

Kyros II defeated Astyages and annexed Media 550

Kambysés II defeated Psamétik III and annexed Egypt and Cyprus 525

Kyros II defeated Nabonidos and annexed Babylonia 539

Kyros II succeeded his father Kambysés I as ruler of Anšan and vassal of Media 559

LEGEND

Satrapies and Tributaries:

SPARDA Persian name
(LYDIA) Greek name

Babylón royal residence

★ major battle

Conquests of:

559	550	Kyros II [Kuruš] (559-530 BC)
546	539	(undated)
by 530		
525		Kambysés II [Kambūšiya] (530-522)
by 500		Darius I [Dārayavauš] (521-486)

Armáda achaimenovské dynastie

Vojsko národů

- Armádu achaimenovské dynastie tvořily vojenské kontingenty jednotlivých podrobených států a kmenů, tudíž se jednalo o heterogenní uskupení
- Jediným jednotícím prvkem byl samotný velkokrál
- Její největší výhodou byly její vysoké počty – sta tisíce nasazených vojáků

Pěchota

- Pěchotu tvořily stálé oddíly – 1 000 pěších kopiníků královské gardy a sbor 10 000 „nesmrtelných“, který střežil královský palác a stan
- Ostatní pěší oddíly tvořili vojáci jednotlivých států a kmenů a žoldnéři
- Používal se decimální systémem (10 mužů, 100 mužů, 1 000 mužů, 10 000 mužů)

Výzbroj pěchoty

- Nejoblíbenější zbraní byl luk, který nosila většina pěchoty a používali se také omezeně prakovníci
- Kopiníci nosili kopí nebo oštěp, obdélníkový štít a sekeru nebo krátký meč (akinakes)
- Stálé jednotky měly jednotnou zbroj s prošívanými kabátcí nebo šupinovitým brněním

- A Sparabara shield-bearer
- B Archer
- C "Immortal" in campaign dress
- D Standard-bearer

A Lykian infantryman
B Greek hoplite
C, D Persian light spearman
and archer

A

C

D

B

R. COLLINS

Kavalérie a válečné vozy

- Achaimenovská armáda nepoužívala ve velkém měřítku válečné vozy s výjimkou skythských s kosami na bocích k prorážení linií nepřátel
- Ostatní vozy se používaly jako mobilní velitelská stanoviště
- V perské kavalérii působila jednotka 1 000 jezdců, kteří byli součástí panovníkovy gardy

ANIMATE
2001

Perská válečná flotila

- Peršané si nechali stavět lodě ve fénických městech a najímali na ně místní, egyptské nebo řecké posádky
- Perská armáda je používala především při bojích s Řeky a povstalci v Egyptě
- Klasická perská loď byla asi 40 m dlouhá a 6 m široká a mohla uvést zhruba 300 vojáků

Hodnocení armády achaimenovské dynastie

- Mnohonárodnostní a multietnickou armádu sjednocovala pouze osoba velkokrále
- Pokud nebyl panovník dostatečně schopný vojevůdce, nepřátele říše viděli její vojenskou slabost
- Její závislost na osobě panovníka se ukázala jako její největší slabina během tažení Alexandra Velikého

Ďěkuji za pozornost

Prostor pro dotazy